

מצוות לא תעשה רמ"ה שס"ה

רמו.

שלא להשיג גבולות, שנאמר "לא תשיג גבול רעך" (דברים י"ט:י"ד).

רמז.

שלא לעשוק, שנאמר "לא תעשוק את רעך" (ויקרא י"ט:י"ג).

רמת.

שלא לכחש בממון חבירו, שנאמר "ולא תכחשו" (ויקרא י"ט:י"א).

רמט.

שלא לישבע על כפירת ממון חבירו, שנאמר "ולא תשקרו" (ויקרא י"ט:י"א), כלומר לא תישבע על שקר בממון שיש לחבירך בידך.

רנ.

שלא יונה במקח וממכר, שנאמר "אל תונו איש את אחיו" (ויקרא כ"ה:י"ד).

רנא.

שלא יונה בדברים, שנאמר "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך" (ויקרא כ"ה:י"ז), זו אונאת דברים.

רנב.

שלא להונות את הגר בדברים, שנאמר "וגר לא תונה" (שמות כ"ב:כ).

רנג.

שלא להונות את הגר במקח וממכר, שנאמר "ולא תלחצנו" (שמות כ"ב:כ').

רנד.

שלא להחזיר עבד שברח לארץ ישראל לאדוניו שבחוצה לארץ, שנאמר "לא תסגיר עבד אל אדוניו" (דברים כ"ג:ז).

רנה.

שלא להונות עבד זה, שנאמר "עמך ישב בקרבך וכו' לא תוננו" (דברים כ"ג:ז).

רנו.

שלא לענות יתום ואלמנה, שנאמר "כל אלמנה ויתום לא תענון" (שמות כ"ב:א).

רנז.

שלא לעבוד בעבד עברי עבודת עבד, שנאמר "לא תעבוד בו עבודת עבד" (ויקרא כ"ה:ל"ט).

רנח.

שלא למכור אותו ממכרת עבדים, שנאמר "לא ימכרו ממכרת עבד" (ויקרא כ"ה:מ"ב).

רנט.

שלא לעבוד בעבד עברי בפרך, שנאמר "לא תרדה בו בפרך" (ויקרא כ"ה:מ"ג).

רס.

שלא להניח הגוי לעבוד בעבד עברי הנמכר לו בפרך, שנאמר "לא ירדנו בפרך לעיניך" (ויקרא כ"ה:נ"ג).

רטא.

שלא למכור אמה עבריה לאחר, שנאמר "לא ימשול למכרה בבגדו בה" (שמות כ"א:ח').

רטב.

שלא למנוע מאמה עבריה היעודה שאר כסות ועונה, שנאמר "שארה כסותה ועונתה לא יגרע" (שמות כ"א:י'), והוא הדין לשאר כל הנשים.

רטג.

שלא למכור אשת יפת תואר, שנאמר "ומכור לא תמכרנה בכסף" (דברים כ"א:י"ד).

רטד.

שלא לכבוש אשת יפת תואר שפחה, שנאמר "לא תתעמר בה" (דברים כ"א:י"ד).

רטה.

שלא לחמוד, שנאמר "לא תחמוד אשת רעך, שדהו" וכו' (דברים ה':י"ז (מקוצר)).

רטו.

שלא להתאוות, שנאמר "ולא תתאוה בית רעך" (דברים ה':י"ז).

רטז.

שלא יאכל השכיר שלא בשעת גמר מלאכה מן המחובר שהוא עושה בו, שנאמר "וחרמש לא תניף" וכו' (דברים כ"ג:כ"ו).

רסח.

שלא יקח השכיר יתר על אכילתו, שנאמר "ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל" וכו' (דברים כ"ג:ה).

רסנ.

שלא יתעלם מן האבידה, שנאמר "לא תוכל להתעלם" (דברים כ"ב:ג).

רע.

שלא להניח הבהמה רובצת תחת משאה בדרך, שנאמר "כי תראה חמור שונאך" וכו' (שמות כ"ג:ה).

רעא.

שלא לעשות עוול במידה, שנאמר "לא תעשו עול במשפט במדה" (ויקרא י"ט:ל"ה), מפי השמועה למדו שהכתוב מזהיר לא תעשו עוול במשפט המידה.

רעב.

שלא להיות אצלנו איפה ואיפה, אבן ואבן, שנאמר "לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה" (דברים כ"ה:ד), "לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה" (דברים כ"ה:ג).

רעג.

שלא לעוול המשפט, שנאמר "לא תעשו עול במשפט" (ויקרא י"ט:ט"ו).

רעד.

שלא ליקח שוחד, שנאמר "ושוחד לא תקח" (שמות כ"ג:ח).

רעה.

שלא לכבד גדול בדין, שנאמר "ולא תהדר פני גדול" (ויקרא י"ט:ט"ו).

רעו.

שלא יירא הדיין בדין מאדם רע, שנאמר "לא תגורו מפני איש" (דברים א':י"ז).

רעז.

שלא לרחם על עני בדין, שנאמר "ודל לא תהדר בריבו" (שמות כ"ג).

רעת.

שלא להטות משפט אדם חוטא, שנאמר "לא תטה משפט אביונך" (שמות כ"ג), למדו מפי השמועה שזה אביון במצוות.

רענו.

שלא לרחם על המזיק בדיני קנסות, שנאמר "לא תחוס עינך" וכו' (דברים י"ט:כ"א).

רפ.

שלא להטות משפט גרים ויתומים, שנאמר "לא תטה משפט גר יתום" (דברים כ"ד:י"ז).

רפא.

שלא לשמוע מאחד מבעלי דינין ואין חבירו עמו, שנאמר "לא תשא שמע שוא" (שמות כ"ג:א').

רפב.

שלא לנטות אחרי רבים בדיני נפשות אם היו המחייבין יתר על המזכין אחד, שנאמר "לא תהיה אחרי רבים לרעות" (שמות כ"ג:ב').

שלא ילמד חובה מי שלימד זכות תחילה בדיני נפשות, שנאמר "לא תענה על ריב לנטות" (שמות כ"ג:ב').

שלא למנות בדיינין אדם שאינו חכם בדיני תורה, אף על פי שהוא חכם בחכמות אחרות, שנאמר "לא תכירו פנים במשפט" (דברים א':י"ז).

שלא להעיד בשקר, שנאמר "לא תענה ברעך עד שקר" (שמות כ':י"ב).

שלא יעיד בעל עבירה, שנאמר "אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס" (שמות כ"ג:א').

שלא יעיד קרוב, שנאמר "לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות" (דברים כ"ד:ט"ז), מפני השמועה שלא יומתו אבות בעדות בנים, והוא הדין לשאר הקרובים.

שלא לכרות הדין על פי עד אחד, שנאמר "לא יקום עד אחד באיש" (דברים י"ט:ט"ו).

שלא להרוג נקי, שנאמר "לא תרצח" (שמות כ':י"ב).

רצ.

שלא לחתוך הדין באומד הדעת, עד שיראו שני עדים גופו של דבר, שנאמר
"ונקי וצדיק אל תהרג" (שמות כ"ג:ז').

רצא.

שלא יורה העד בדין שהעיד בו בדיני נפשות, שנאמר "ועד לא יענה בנפש"
(במדבר ל"ה:ל') (מקוצר).

רצב.

שלא להרוג מחויב הריגה קודם שיעמוד בדין, שנאמר "ולא ימות הרוצח עד
עמדו לפני העדה" (במדבר ל"ה:י"ב).

רצג.

שלא לחוס על הרודף, אלא הורגין אותו קודם שיגיע לנרדף ויהרגנו או יגלה
ערותו, שנאמר "וקצותה את כפה לא תחוס עינך" (דברים כ"ה:י"ב).

רצד.

שלא לענוש האנוס, שנאמר "ולנערה לא תעשה דבר" (דברים כ"ב:כ"ו).

רצה.

שלא ליקח כופר מן הרוצח, שנאמר "ולא תקחו כופר לנפש רוצח"
(במדבר ל"ה:ל"א).

רצו.

שלא ליקח כופר בגלות רוצח בשגגה, שנאמר "ולא תקחו כופר לנוס אל עיר
מקלטו" (במדבר ל"ה:ל"ב).

רצז.

שלא לעמוד על הדם, שנאמר "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא י"ט:ט"ז).

רצח.

שלא להניח מכשול, שנאמר "ולא תשים דמים בביתך" (דברים כ"ב:ח).

רצט.

שלא להכשיל תם בדרך, שנאמר "ולפני עור לא תתן מכשול" (ויקרא י"ט:יד).

שו.

שלא להוסיף במלקות המחויב מלקות, שנאמר "לא יוסיף פן יוסיף"

(דברים כ"ה:ג).

שא.

שלא לרגל, שנאמר "לא תלך רכיל בעמיך" (ויקרא י"ט:ט"ז).

שב.

שלא לשנוא בלב, שנאמר "לא תשנא את אחיך בלבבך" (ויקרא י"ט:יז).

שג.

שלא להלבין פני אדם מישראל, שנאמר "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא

עליו חטא" (ויקרא י"ט:יח).

שד.

שלא לנקום, שנאמר "לא תקום" (ויקרא י"ט:יח).

שה.

שלא לנטור, שנאמר "ולא תטור" (ויקרא י"ט:יח).

שז.

שלא ליקח אם עם הבנים, שנאמר "לא תקח האם על הבנים" (דברים כ"ב:). .

שז.

שלא לגלח שער הנתק, שנאמר "ואת הנתק לא יגלח" (ויקרא י"ג:ג). .

שח.

שלא לתלוש סימני צרעת, שנאמר "השמר בנגע הצרעת" (דברים כ"ד:ח). .

שט.

שלא לעבוד ולזרוע בנחל איתן, שנאמר "אשר לא יעבד בו ולא יזרע"

(דברים כ"א:ד'). .

שי.

שלא יתחייב חתן בדבר מצרכי רבים כל שנתו, כגון צבא ושמירת החומה

וכיוצא בהן, שנאמר "לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר" (דברים כ"ד:ה). .

שיא.

שלא להחיות מכשף, שנאמר "מכשפה לא תחיה" (שמות כ"ב:י"ז). .

שיב.

שלא להמרות על פי בית דין, שנאמר "לא תסור (מכל) [מן] הדבר"

(דברים י"ז:א'). .

שיג.

שלא להוסיף על מצוות התורה, בין תורה שבכתב, בין בפירושה שקיבלו על

פה, שנאמר "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות לא

תוסיף עליו" (דברים י"ג:א'). .

שיד.

שלא לגרוע מכל מצוות התורה, שנאמר "ולא תגרעו ממנו" (דברים י"ג:א').

שטו.

שלא לקלל הדיין, שנאמר "אלהים לא תקלל" (שמות כ"ב:ז).

שטז.

שלא לקלל הנשיא, והוא המלך או ראש ישיבת ארץ ישראל, שנאמר "ונשיא בעמך לא תאר" (שמות כ"ב:ז).

שיז.

שלא לקלל אחד משאר ישראל, שנאמר "לא תקלל חרש" (ויקרא י"ט:ד).

שיח.

שלא לקלל אב ואם, שנאמר "ומקלל אביו ואמו מות יומת" (שמות כ"א:ז).

שיט.

שלא להכות אב ואם, שנאמר "ומכה אביו ואמו מות יומת" (שמות כ"א:טו).

שכ.

שלא לעשות מלאכה בשבת, שנאמר "לא תעשה כל מלאכה" (שמות כ"ט).

שכא.

שלא להלך חוץ לתחום מדינה כהולכי דרכים בשבת, שנאמר "אל יצא איש ממקומו" (שמות ט"ז:כט).

שכב.

שלא לענוש בשבת, שנאמר "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" וג' (שמות ל"ה:ג).

שוכג.

שלא לעשות מלאכה בראשון של פסח, שנאמר "כל מלאכה לא יעשה בהם"

(שמות י"ב:ט"ז).

שוכד.

שלא לעשות מלאכה בשביעי של פסח, שנאמר "כל מלאכה לא יעשה בהם".

שוכה.

שלא לעשות מלאכה בחג השבועות, שנאמר בו "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כ"ג:א).

שוכו.

שלא לעשות מלאכה באחד לחודש השביעי, שנאמר בו "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כ"ג:ה).

שוכז.

שלא לעשות מלאכה ביום הכיפורים, שנאמר בו "וכל מלאכה לא תעשו" (ויקרא כ"ג:ח).

שוכח.

שלא לעשות מלאכה בראשון של חג, שנאמר בו "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כ"ג:ה).

שכנו.

שלא לעשות מלאכה ביום שמיני של חג, שנאמר בו "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כ"ג:י).

של.

שלא לגלות ערות אם, שנאמר "אמך היא לא תגלה ערותה" (ויקרא י"ח:ז').

שלא.

שלא לגלות ערות אשת אב, שנאמר "ערות אשת אביך לא תגלה"

(ויקרא י"ח:ח').

שלב.

שלא לגלות ערות אחות, שנאמר "ערות אחותך בת אביך וכו' לא תגלה"

(ויקרא י"ח:ט').

שלב.

שלא לגלות ערות אחות מן האב ומן האם, שנאמר "ערות בת אשת אביך

מולדת אביך אחותך היא לא תגלה ערותה" (ויקרא י"ח:א').

שלד.

שלא לגלות ערות בת הבן, שנאמר "ערות בת בןך וכו'" (ויקרא י"ח:ב').

שלה.

שלא לגלות ערות בת הבת, שנאמר "או בת בתך לא תגלה ערותך"

(ויקרא י"ח:ג').

שלו.

שלא לגלות ערות הבת.

ולמה לא נתפרשה בתורה, מפני שאסור בת הבת שתק מן הבת, ומפי השמועה למדו שאיסור הבת מגופי תורה כשאר עריות.

שולז.

שלא לגלות ערות אשה ובתה, שנאמר "ערות אשה ובתה לא תגלה"

• (ויקרא י"ח:ז"ז).

שולח.

שלא לגלות ערות אשה ובת בנה, שנאמר "את בת בנה" וכו' (ויקרא י"ח:ז"ז).

שולט.

שלא לגלות ערות אשה ובת בתה, שנאמר "ואת בת בתה לא תקח" וכו'

• (ויקרא י"ח:ז"ז).

שומ.

שלא לגלות ערות אחות האב, שנאמר "ערות אחות אביך לא תגלה"

• (ויקרא י"ח:י"ב).

שומא.

שלא לגלות ערות אחות האם, שנאמר "ערות אחות אמך לא תגלה"

• (ויקרא י"ח:י"ג).

שומב.

שלא לגלות ערות אשת אחי האב, שנאמר "אל אשתו לא תקרב דודתך

היא" (ויקרא י"ח:י"ד).

שומג.

שלא לגלות ערות אשת הבן, שנאמר "ערות כלתך לא תגלה" (ויקרא י"ח:ט"ו).

שמד.

שלא לגלות ערות אשת אח, שנאמר "ערות אשת אחיך לא תגלה"

(ויקרא י"ח:ז"ז).

שמה.

שלא לגלות ערות אחות אשה, שנאמר "ואשה אל אחותה לא תקח"

(ויקרא י"ח:י"ח).

שמו.

שלא לגלות ערות נידה, שנאמר "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב"

(ויקרא י"ח:ט"ט).

שמז.

שלא לגלות ערות אשת איש, שנאמר "ואל אשת עמיתך" (ויקרא י"ח:כ').

שמת.

שלא לשכב עם בהמה, שנאמר "ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה"

(ויקרא י"ח:כ"ג).

שמט.

שלא תביא אשה בהמה עליה, שנאמר "ואשה לא תעמוד לפני בהמה" וכו'

(ויקרא י"ח:כ"ג).

שנ.

שלא לשכב עם זכור, שנאמר "ואת זכר לא תשכב" (ויקרא י"ח:כ"ב).

שנא.

שלא לגלות ערות האב עצמו, שנאמר "ערות אביך לא תגלה" (ויקרא י"ח:ז')
(מקוצר).

שנב.

שלא לגלות ערות אחי האב עצמו, שנאמר "ערות אחי אביך לא תגלה"
(ויקרא י"ח:ז').

שנג.

שלא לקרב לעריות בדברים המביאים לידי גילוי ערוה, כגון חיבוק ונישוק
ורמיזה וקפיצה, שנאמר "אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה"
(ויקרא י"ח:ז'), מפי השמועה למדו שזו אזהרה לקריבה המביאה לידי גילוי
ערוה.

שנד.

שלא ישא ממזר בת ישראל, שנאמר "לא יבוא ממזר בקהל י"י" (דברים כ"ג).

שנה.

שלא תהיה קדשה, והיא הנבעלת בלא כתובה וקידושין, שנאמר "לא תהיה
קדשה" (דברים כ"ג:ח').

שנו.

שלא יחזיר המגרש גרושתו אחר שנישאת לאחר, שנאמר "לא יוכל בעלה"
וכו' (דברים כ"ד:ד').

שנז.

שלא תינשא היבמה לאחר חוץ מיבמה, שנאמר "לא תהיה אשת המת
החוצה" (דברים כ"ה:ה').

שונת.

שלא יגרש האונס אנוסתו, שנאמר "לא יוכל לשלחה כל ימיו" (דברים כ"ב:כ"ט).

שונט.

שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו, שנאמר בו "לא יוכל לשלחה כל ימיו"

(דברים כ"ב:י"ט).

שם.

שלא יקח סריס בת ישראל, שנאמר "לא יבוא פצוע דכא" וכו' (דברים כ"ג:ב').

שסא.

שלא לסרס זכר מכל המינים, לא אדם ולא בהמה חיה ועוף, שנאמר

"ובארצכם לא תעשו" (ויקרא כ"ב:כ"ד).

שסב.

שלא למנות על ישראל איש מקהל גרים, שנאמר "לא תוכל לתת עליך איש

נכרי" (דברים י"ז:ט"ו).

שסג.

שלא ירבה המלך סוסים, שנאמר "לא ירבה לו סוסים" (דברים י"ז:ט"ז).

שסד.

שלא ירבה המלך נשים, שנאמר "ולא ירבה לו נשים" (דברים י"ז:י"ז).

שסה.

שלא ירבה לו כסף וזהב, שנאמר "וכסף וזהב לא ירבה לו מאד" (דברים י"ז:י"ז).

המצוות מדרבנן

סיכום מנין המצוות ומצוות דרבנן

א. סיכום מנין המצוות ופרטיהם. וגם יש מצוות דרבנן ופרטים להם

אלו הם שש מאות ושלוש עשרה מצוות שנאמרו לו למשה בסיני, הן וכללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן.

וכל אותן הכללות והפרטות והדקדוקין והביאורין של כל מצוה ומצוה, היא "תורה שבעל פה" שקיבלו בית דין מפי בית דין.

ויש מצוות אחרות שנתחדשו אחר מתן תורה, וקבעו אותן נביאים וחכמים, ופשטו בכל ישראל, כגון מקרא מגילה, ונר חנוכה, ותענית תשעה באב, וידיים, ועירובין. ויש לכל מצוה מאלו פירושין ודקדוקין, והכל יתבאר בחיבור זה:

ב. מצוה לקבל ולשמור מצות דרבנן. לא תוסף הוא שלא יוסיף על תרי"ג

כל אלו המצוות שנתחדשו חייבין אנו לקבלם ולשמרם, שנאמר "לא תסור (מכל) [מן] הדבר" וכו' (דברים י"ז:א), ואינם תוספת על מצוות התורה.

ועל מה הזהירה תורה "לא תוסף" (דברים י"ג:א) "ולא תגרע" (דברים י"ג:א)? שלא יהיה נביא רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה ציוהו במצוה זו להוסיפה למצוות התורה, או לחסר אחת מאלו השש מאות ושלוש עשרה מצוות:

אבל אם הוסיפו בית דין עם נביא שיהיה באותו הזמן מצוה דרך תקנה, או דרך הוראה, או דרך גזירה - אין זו תוספת, שהרי לא אמרו "שהקב"ה ציוה לעשות עירוב", או "לקרות המגילה בעונתה", ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה:

ד. דוגמא לתקנה דרבנן ממצוות מקרא מגילה

אלא כך אנו אומרים, שהנביאים עם בית דין תיקנו וציוו לקראות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו, והיה קרוב לשוענו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כי"י אלהינו בכל קראנו אליו" (דברים ד':ז).

ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים, בין עשה בין לא תעשה: